

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS KOLĒGIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770
e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2020. gada 3. augustā

Satversmes tiesas 2. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētāja Ineta Ziemele, tiesneši Aldis Laviņš un Gunārs Kusiņš,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto [..] (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēja) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 135/2020),

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzēja lūdz Satversmes tiesu atzīt Ministru kabineta 2001. gada 13. marta noteikumu Nr. 120 “Rezidentu sadales un rezidentūras finansēšanas noteikumi” (turpmāk – Noteikumi Nr. 120) 3.¹ 5. apakšpunktu un 11. punktu, Ministru kabineta 2009. gada 25. augusta noteikumu Nr. 972 “Rezidentu sadales un rezidentūras finansēšanas noteikumi” (turpmāk – Noteikumi Nr. 972) 5.4.1. apakšpunktu un 11. punktu un Ministru kabineta 2011. gada 30. augusta noteikumu Nr. 685 “Rezidentu uzņemšanas, sadales un rezidentūras finansēšanas kārtība” 41. punktu (turpmāk – apstrīdētās normas) par neatbilstošām Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1., 92., 105. un 109. pantam, kā arī Darba likuma 28. panta pirmajai daļai un 39. pantam.

2. Apstrīdētās normas regulē rezidentūrā uzņemto personu darba tiesiskās attiecības pēc rezidentūras pabeigšanas. Vienlaikus apstrīdētās normas regulē arī gadījumus, kad personas nepilda rezidentu apmācības par valsts budžeta līdzekļiem līguma noteikumus.

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata lieta ir ierosināma, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

Turklāt saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta sesto daļu Satversmes tiesa var atteikties ierosināt lietu, ja konstitucionālajā sūdzībā sniegtais juridiskais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

4. Satversmes tiesas likuma 16. panta 3. punkts noteic, ka Satversmes tiesa izskata lietas par Ministru kabineta noteikumu normu atbilstību augstāka juridiska spēka normām. Līdz ar to pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktu persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt tikai Satversmē noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā.

No pieteikumam pievienotajiem dokumentiem secināms, ka Pieteikuma iesniedzēja un Veselības obligātās apdrošināšanas valsts aģentūra (turpmāk – Aģentūra) noslēdza līgumu, saskaņā ar kuru Pieteikuma iesniedzēja apņēmas mācīties noteiktas specialitātes rezidentūrā, kur studiju ilgums ir pieci gadi. Savukārt Aģentūra apņēmas maksāt par Pieteikuma iesniedzējas rezidentūras studijām. (gads) Pieteikuma iesniedzēja pabeidza studijas rezidentūrā. Medicīnas profesionālās izglītības centrs ar (datums) vēstuli Pieteikuma iesniedzējai nosūtīja ārstniecības iestāžu sarakstu ar vakancēm pieteicējas specialitātē, aicinot iepazīties ar norādītajām vakancēm un izvēlēties piemērotāko, kā arī lūdza ierasties minētajā iestādē, lai rakstiski apliecinātu darba sadales vietas izvēli vai arī parakstītu parāda atmaksas līgumu.

Savukārt Pieteikuma iesniedzēja nedz uzsāka darbu norādītajās vakancēs, nedz arī atmaksāja maksu par studijām. Līdz ar to Veselības ministrija vērsās tiesā par rezidentūras studijām izlietoto valsts budžeta līdzekļu atgūšanu. Administratīvā tiesa, pamatojoties uz Pieteikuma iesniedzējas un Aģentūras noslēgto līgumu, kā arī apstrīdētajām normām, Veselības ministrijas pieteikumu apmierināja un uzlika Pieteikuma iesniedzējai pienākumu atmaksāt rezidentūras studijām izlietos valsts budžeta līdzekļus.

Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka tādējādi aizskartas viņas tiesības uz īpašumu un tiesības uz taisnīgu tiesu. Līdz ar to viņa ir tiesīga iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likumā noteiktās prasības.

6. Pieteikuma iesniedzēja apstrīd trīs Ministru kabineta noteikumu normu atbilstību Satversmei un Darba likumam.

Satversmes tiesas likuma 18. panta otrā daļa noteic, ka vairāku aktu apstrīdēšana vienā pieteikumā pieļaujama vienīgi šajā likumā norādītajos gadījumos. Satversmes tiesa ir atzinusi, ka, ņemot vērā Satversmes tiesas procesa ekonomijas principu, atsevišķos gadījumos viena pieteikuma ietvaros var apstrīdēt arī vairāku normatīvo aktu normas, kas regulē savstarpēji cieši saistītus jautājumus (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2008. gada 29. jūlija lēmumu par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 75/2008*).

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta otrās daļas prasībām.

7. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 4. punktu Satversmes tiesas kolēģija ir tiesīga atteikties ierosināt lietu, ja pieteikums iesniegts par jau izspriestu prasījumu. Lai izvērtētu, vai pieteikums iesniegts par jau izspriestu prasījumu, jānoskaidro, vai 1) prasījums formāli ir izspriests, 2) prasījums ir mainījies pēc būtības, 3) pastāv būtiski jauni apstākļi, kuru dēļ prasījumu nevarētu uzskatīt par jau izspriestu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2016. gada 29. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2015-19-01 10.1.–10.5. punktu*).

Satversmes tiesa 2012. gada 3. maijā ir pieņēmusi spriedumu lietā Nr. 2011-14-03 “Par Ministru kabineta 2001. gada 13. marta noteikumu Nr.120 “Rezidentu sadales un rezidentūras finansēšanas noteikumi” 3.¹ 5.apakšpunkta un 11. punkta un Ministru kabineta 2009. gada 25. augusta noteikumu Nr. 972 “Rezidentu sadales un rezidentūras finansēšanas noteikumi” 11. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 106. pantam” (turpmāk – lieta Nr. 2011-14-03).

Spriedumā lietā Nr. 2011-14-03 Satversmes tiesa citstarp secināja, ka Noteikumu Nr. 120 11. punkts, kā arī Noteikumu Nr. 972 11. punkts atbilst Satversmes 91. un 106. pantam. Vienlaikus spriedumā netika vērtēta minēto noteikumu normu atbilstība Satversmes 1., 92., 105. un 109. pantam un Darba likuma 28. panta pirmajai daļai un 39. pantam.

No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem ir gūstams apstiprinājums tam, ka visas apstrīdētās normas regulē savstarpēji cieši saistītus tiesību jautājumus.

Līdz ar to prasījumu izvērtēt Noteikumu Nr. 120 11. punkta, kā arī Noteikumu Nr. 972 11. punkta atbilstību minētajām augstāka juridiska spēka tiesību normām nevar uzskatīt par izspriestu.

8. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajai daļai persona var iesniegt konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai vienīgi gadījumā, ja viņa ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem vai arī tādu iespēju nav.

No pieteikuma secināms, ka Pieteikuma iesniedzēja ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, jo ir pārsūdzējusi gan Administratīvās rajona tiesas spriedumu, gan arī Administratīvās apgabaltiesas spriedumu.

Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtās daļas pirmais teikums nosaka: “Konstitucionālo sūdzību (pieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā pēc pēdējās institūcijas nolēmuma spēkā stāšanās.”

Konkrētajā gadījumā termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai ir skaitāms no Augstākās tiesas (datums) rīcības sēdes lēmuma par atteikšanos ierosināt kasācijas tiesvedību lietā (numurs) pieņemšanas dienas, tas ir, no (datums). Pieteikums Satversmes tiesā saņemts 2020. gada 17. jūlijā. Tādējādi minētais sešu mēnešu termiņš ir ievērots.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā un ceturtās daļas pirmajā teikumā noteiktajām prasībām.

9. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktu pieteikumā ir jānorāda juridiskais pamatojums. Par juridisko pamatojumu Satversmes tiesas likuma izpratnē atzīstama juridiskā argumentācija, kurā pamatota katras apstrīdētās normas neatbilstība katrai pieteikumā norādītajai augstāka juridiska spēka tiesību normai.

Satversmes tiesa, vērtējot Noteikumu Nr. 120 11. punkta, kā arī Noteikumu Nr. 972 11. punkta atbilstību Satversmei, jau ir atzinusi, ka saskaņā ar Noteikumiem Nr. 120 un Noteikumiem Nr. 972 persona varēja izvēlēties, par kādiem līdzekļiem studēt rezidentūrā. Normatīvie akti neparedz personai pienākumu, bet vienīgi tiesības slēgt publisko tiesību līgumu par to, ka šīs personas apmācība rezidentūrā tiks apmaksāta no valsts budžeta līdzekļiem. Persona var apmaksāt savu apmācību rezidentūrā arī pati vai piesaistīt citu fizisko vai juridisko personu līdzekļus, tādējādi neuzņemoties pienākumu pēc rezidentūras beigšanas trīs gadus strādāt noteiktā ārstniecības iestādē vai atmaksāt tās apmācībai izlietos valsts budžeta līdzekļus.

Ja persona izvēlējusies studēt rezidentūrā par valsts budžeta līdzekļiem, tad pēc rezidentūras beigšanas tai tiek dota iespēja izvēlēties, kurā no vairākām ārstniecības iestādēm strādāt turpmākos trīs gadus. Savukārt, ja persona vēlas strādāt citā ārstniecības iestādē Latvijā vai izbraukt no Latvijas, tai ir iespēja atmaksāt apmācībai rezidentūrā izlietos valsts budžeta līdzekļus. Turklāt šie līdzekļi jāatmaksā nevis uzreiz pilnā apmērā, bet piecu gadu laikā, sadalot summu pa mēnešiem un nemaksājot soda naudu.

Rezidentūrā uzņemtās personas, kuras, brīvi izsakot savu gribu, izvēlas noslēgt līgumu par apmācības apmaksāšanu no valsts budžeta līdzekļiem, vienlaikus uzņemas arī zināmas saistības pret valsti. Šā publisko tiesību līguma noslēgšana ir abpusēji izdevīga – no vienas puses, valsts apņemas apmaksāt personas apmācību rezidentūrā, bet, no otras puses, persona apņemas pēc rezidentūras beigšanas trīs gadus strādāt veselības aprūpes sistēmā. Valstij ir tiesības prasīt, lai persona izpilda pašas uzņemtās saistības. Savukārt visas sabiedrības ieguvums no šā personas tiesību ierobežojuma ir iespēja saņemt saskaņā ar Satversmes 111. pantu garantētos veselības aprūpes pakalpojumus vai atgūt valsts budžeta līdzekļus, kas ieguldīti personas apmācībā (*sk. Satversmes tiesas 2012. gada 3. maija sprieduma lietā Nr. 2011-14-03 18.3. punktu*).

Pieteikumā vispārīgi norādīts, ka apstrīdētajās normās noteiktais pienākums slēgt līgumu par darbu pēc studiju rezidentūrā pabeigšanas esot pretrunā ar Darba likumā paredzēto iespēju brīvprātīgi vienoties par veicamo

darbu. Tāpat pastāvot saudzējošāki līdzekļi, lai sasniegtu apstrīdētajās normās ietvertu pamattiesību leģitīmo mērķi, piemēram, nodrošinot ārstiem konkurētspējīgu atalgojumu un citas sociālās garantijas. Pieņemot apstrīdētās normas, Ministru kabinets nav arī ņēmis vērā to, cik nozīmīga ir ārsta loma visas sabiedrības labklājības nodrošināšanā.

Tomēr šādas vispārīgas norādes nevar atzīt par pieteikuma juridisko pamatojumu Satversmes tiesas likuma izpratnē. Tādējādi pieteikumā nav ietverts juridiskais pamatojums tam, kādēļ apstrīdētās normas būtu pretrunā ar Satversmes 1., 92., 105. un 109. pantu, kā arī Darba likuma 28. panta pirmo daļu un 39. pantu.

Līdz ar to pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta prasībām.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punktu, Satversmes tiesas 2. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc [..] pieteikuma (pieteikums Nr. 135/2020).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētāja

Ineta Ziemele